

ჩინეთის გავლენა მსოფლიო გეოპოლიტიკაში

კობა კობალაძე¹

DOI: <https://doi.org/10.61446/pa.2.2024.8459>

აბსტრაქტი

ნაშრომში აღწერილია, რომ საერთაშორისო სისტემა, რომელიც მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ შეიქმნა, თითქმის, მთლიანად შეიცვალა, რაც გამოწვეულია ახალი, დიდი სახელმწიფოების წარმოქმნით, ეკონომიკის გლობალიზაციით, შედარებითი სიმდიდრისა და ეკონომიკური ძალის დასავლეთიდან აღმოსავლეთით ისტორიული გადანაცვლებითა და არასახელმწიფო აქტორების მზარდი გავლენით. თანამედროვე საერთაშორისო პოლიტიკაში გლობალური, მრავალპოლუსიანი სისტემა არსებობს, რომელიც პერმანენტულად განიცდის ცვლილებებს.

ავტორი აღნიშნავს, რომ პოსტ-ბიპოლარულ ეპოქაში, გლობალური წესრიგის ტრანსფორმაცია, უკვე, ლოგიკურ შედეგს მიუახლოვდა; დასრულდა გეოპოლიტიკური ტრანზიციის და უნიპოლარული სისტემის. სწორედ ამ ახალი მსოფლიო წესრიგის ჩამოყალიბების ფონზე, ძირითად საკითხს წარმოადგენს ის, თუ რომელი ქვეყნები შემოვიდნენ, როგორც ახალი აქტორები, რომლებიც განსაზღვრავენ ამ პოლარობის რაობას. ამ პროცესში, ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკის მნიშვნელობა, უკვე, შემდგარი ფაქტია და ამიტომაც, თანამედროვე პერიოდის საერთაშორისო უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად, ერთ-ერთი საკვანძო პრობლემა გახდა. თუ როგორ შესძლო ჩინეთმა, გლობალური გავლენის ძალის სტატუსის მოპოვება, რა როლი შეიტანა, ამ მხრივ, მისმა სამხედრო პოტენციალის გაძლიერებამ და რატომ ასრულებს დღეს, ჩინეთი, მნიშვნელოვან როლს მსოფლიოში უსაფრთხოებისა და მშვიდობის შენარჩუნების საქმეში – სწორედ ესაა ის მნიშვნელოვანი საკითხები, რაც, ვფიქრობთ, სიღრმისეულ ანალიზს მოითხოვს.

საკვანძო სიტყვები: ჩინეთი, გეოპოლიტიკა, მსოფლიო წესრიგი, უსაფრთხოება

¹ სსიპ-დავით აღმაშენებლის სახელობის საქართველოს, ეროვნული თავდაცვის აკადემიის, მოწვეული სპეციალისტი, ვეტერანების საქმეთა სახელმწიფო სამსახურის დირექტორი;

China's influence in world geopolitics

Koba Kobaladze²

DOI: <https://doi.org/10.61446/pa.2.2024.8459>

Abstract

The paper describes the international system that was created after the Second World War and has almost completely changed, which is caused by the emergence of new, large states, the globalization of the economy, the historical shift of relative wealth and economic power from the West to the East, and the growing influence of non-state actors. In modern international politics, there is a global, multipolar system that is permanently undergoing changes. The author notes that in the post-bipolar era, the transformation of the global order has already approached its logical conclusion; The geopolitical transition and the unipolar system are over. It is in the background of the formation of this new world order that the main question is which countries have entered as new actors that determine the nature of this polarity. In this process, the importance of the People's Republic of China is already an established fact, and that is why it has become one of the key problems for ensuring international security in the modern era. How China was able to gain the status of a power of global influence, what role did the strengthening of its military potential play in this regard, and why today China plays an important role in maintaining security and peace in the world - we think, these are the important issues that require in-depth analysis.

Keywords: China, geopolitics, world order, security

² Invited specialist of LEPL-David Aghmashenebeli National Defence Academy of Georgia, Director of the State Department of Veterans Affairs;

შესავალი

ჩინეთის სამხედრო დოქტრინისა და სამხედრო-პოლიტიკური მისწრაფებების ფუნდამენტური ანალიზის საფუძველზე, უნდა განვიხილოთ კონკრეტული სახის სამხედრო და შეიარაღებული კონფლიქტები, სადაც ჩინეთმა გამოიყენა და იყენებს საკუთარ სამხედრო პოტენციალს. აღნიშნული ანალიზი, ნამდვილად გამოადგება საქართველოს თავდაცვით ძალებს საკუთარი სტრატეგიულ- დოქტრინული დოკუმენტების დასახვეწად და საბრძოლო მომზადების გასაუმჯობესებლად; განხორციელდა საინტერესო კორელაცია თეორიულ ნარატივსა და რეალურ პოლიტიკურ მოვლენებს შორის, რაც გამოიხატა იმ ფაქტორით, რომ გამოიკვეთა „შეიარაღებული ძალების ოთხი ამოცანის“ თეორიასა და ჩინეთის სამხედრო რეფორმებს შორის ურთიერთკავშირი და წარმოჩნდა მათ შორის არსებული მიზეზ-შედეგობრივი კავშირები;

ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკა, საკუთარ თავს, მიიჩნევს მესამე სამყაროს წარმომადგენლად, რომელსაც გააჩნია დამოუკიდებელი საგარეო/საერთაშორისო სამშვიდობო პოლიტიკა. “მესამე სამყარო” - ამ ტერმინის უკან, ჩინეთის სწავლულები გულისხმობენ იმ ფაქტს, რომ ქვეყანა არის ღარიბი და განვითარებადი, ასევე, ის არ წარმოადგენს არცერთი „სუპერ ძალის“ ბლოკს, როგორც იქმნება, ხოლმე, ამერიკის შეერთებული შტატების ირგვლივ, ან როგორც იყო სოციალისტური ბანაკი საბჭოთა კავშირის მსგავსად. „დამოუკიდებლობა“ ნიშნავს იმას, რომ ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკა არ აყენებს თავს რომელიმე დიდი ძალის გვერდით, იგი ცდილობს, დამოუკიდებლად განვითარდეს და აშენოს მშვიდობა.

ძირითდი ნაწილი

ჩინეთის საგარეო პოლიტიკურ საკითხებზე გადაწყვეტილებები მიიღება ხუთ ძირითად პრინციპზე დაყრდნობით:

- სუვერენიტეტისა და ტერიტორიული მთლიანობის პატივისცემა;
- ორმხრივი თავდაუსხმელობის პატივისცემა;
- ერთმანეთის შიდა საქმეებში ჩაურევლობა;
- თანასწორობა და ორმხრივი სარგებელი;
- მშვიდობიანი თანაცხოვრება.

ჩინეთის საგარეო პოლიტიკის ზემოაღნიშნული ხუთი, ძირითადი პრინციპი, რითაც დღეს, ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკა წარმართავს საკუთარ საგარეო ურთიერთობებს, მიღებულ იქნა, ჯერ კიდევ, 1954 წელს, როდესაც ჩინეთი, კომუნისტური მთავრობით სათავეში, ცდილობდა, აზიის არაკომუნისტურ ქვეყნებთან ურთიერთობის დალაგებას.³

³ ეპიფანე (ელიშერ) გვენეტაძე „საერთაშორისო უშიშროების ასპექტები“ გამომცემლობა, „იურისტების სამყარო“, თბილისი, 2017 წ

დღეს, ეს ხუთი პრინციპი, კვლავ ემსახურება სასარგებლო მიზანს, რითაც ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკა, ამერიკული კონცეფციის ალტერნატივას_ ახალი ტიპის მსოფლიო წესრიგს სთავაზობს მსოფლიოს. ამერიკული სტანდარტი, სადაც საერთაშორისო წყობა და რეჟიმები ხშირად ასახავს ამერიკის შეერთებული შტატების ღირებულებებსა და ინტერესებს, ზღუდავს სუვერენული სახელმწიფოს უფლებებს, შექმნან, განავითარონ, ან გაყიდონ მასობრივი განადგურების იარაღი, დაიცვან ადამიანის უფლებები, განახორციელონ მერკანტილისტური და მარეგულირებელი ეკონომიკური პოლიტიკა, რომელიც ხელს უშლის თავისუფალ ვაჭრობას და ზიანს აყენებს გარემოს. ჩინეთის მიერ შემოთავაზებული ალტერნატიული ხედვა, ხაზს უსვამს ყველა სახელმწიფოს უფლებას, შეინარჩუნოს თანაბარი, უპრეცედენტო სუვერენიტეტი, იმის მიუხედავად, იქნება ის დიდი თუ პატარა, დასავლური თუ აღმოსავლური, მდიდარი თუ ღარიბი, დემოკრატიული თუ ავტორიტარული; ყველას უნდა ჰქონდეს უფლება, დანერგოს საკუთარი მართვის სისტემა, მიუხედავად იმისა, შეესაბამება, თუ არა ის დასავლურ სტანდარტებს. ასეთი სისტემისთვის კიდევ ერთი შეთავაზება არის „მრავალფეროვნება“, რომელიც პასუხობს ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკის მმართველობის ხუთ, ძირითად პრინციპს და რომლითაც აიხსნება ის, თუ რატომ არ უნდა შეეძლოს ამერიკის შეერთებულ შტატებს სუსტ ქვეყნებში თავისი ღირებულებების გავრცელება. ამდენად, ძირითადი პრინციპი, რომლითაც ჩინეთი გამოდის საერთაშორისო ასპარეზზე და აწარმოებს საერთაშორისო ურთიერთობებს ქვეყნებთან, არის სუვერენიტეტი_ რომ არც ერთ სახელმწიფოს არ აქვს უფლება, ჩაერიოს სხვა სახელმწიფოს შიდა საქმეებში.

მისი პოზიციიდან გამომდინარე, ჩინეთი არ ცდილობს ჰეგემონიის ხელში ჩაგდებას; ჰეგემონია 1960-იანებში, საბჭოთა კავშირისა და მისი ექსპანსიონიზმის მთავარი კოდი იყო. დღეს, ჩინეთი, იგივე ტერმინს იყენებს იმის აღსაწერად, რასაც ამერიკის შეერთებული შტატები ამერიკული ნების აღსრულების სახით ახორციელებს სხვა ქვეყნებზე, იქნება ეს ვაჭრობის პრაქტიკა, იარაღის გავრცელება, თუ ადამიანის უფლებები. ჩინეთი ამშვიდებს მასზე შედარებით პატარა მეზობელ ქვეყნებს, რომ მისი მზარდი ეკონომიკა და სამხედრო პოტენციალი, არასდროს იქცევა მის ხელში რეგიონული დაშინების იარაღად, თუმცა, ჩინეთის სამეზობლო კონფლიქტები, სხვა რამეზე მეტყველებს.⁴

ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკა, ყოველ კონფლიქტში გამოდიოდა ერთი წინადადებით, რომ დავა უნდა მოგვარდეს მოლაპარაკებით. ეს იყო ჩინელების პოზიცია ერაყისა და ირანის ომის დროს, იგივე პოზიცია გააჩნდათ ისრაელისა და არაბული სამყაროს დაპირისპირებისას, ჩრდილოეთ და სამხრეთ კორეისა და ყოფილი იუგოსლავიის

⁴ გუგული მადრაძე, ვანტანგ მაისაია „21- საუკუნის საერთაშორისო პოლიტიკა და „თანამშრომლობითი უსაფრთხოების“ თეორია: მითი და რეალობა – რეგიონული და გლობალური ასპექტები“, გამომცემლობა, „უნივერსალი“, თბილისი, 2017 წ.

კონფლიქტის პერიოდშიც. U.N.-ის (გაერო) სხდომებზე, ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკა, ხშირად თავს იკავებს, ან საერთოდ არ აძლევს ხმას ინტერვენციებს და მსგავსი, უხეში გზების გამოყენებას, იქნება, ეს, სამოქალაქო ომის დასრულება, ტერორიზმის შეჩერება, თუ რაიმე სხვა, მსგავსი დონის საკითხი. ჩინეთის, როგორც გაეროს უშიშროების საბჭოს მუდმივი წევრის უარყოფითი ხმა, წარმოადგენს ვეტოს, რითაც იგი, ხშირად განაწყენებს რეზოლუციის მომხრე ქვეყნებს.

ყველა ზემოთ მოყვანილი ფაქტორი, ხაზს უსვამს აზიისა და აღნიშნული რეგიონის მზარდ სამხედრო მნიშვნელობას. აზიელები, ახლა, უფრო მეტს ხარჯავენ თავდაცვაზე, ვიდრე ევროპელები, ხოლო აზიის თავდაცვის ხარჯები იზრდება იმ დროს, როცა გლობალური სამხედრო ხარჯები მცირდება. The Stockholm International Peace Research Institute-ის მონაცემებით, ზოგადად, გლობალური სამხედრო დანახარჯები, ერთი წლის განმავლობაში, ოდნავ შემცირდა, აზია-წყნარი ოკეანის თავდაცვის ხარჯები კი, 2014 წელს, 5%-ით გაიზარდა. რეგიონულმა სამხედრო ხარჯებმა, მთლიანობაში, მიაღწია 439 მილიარდ დოლარს, ეს კი დამოკიდებულია იმ ფაქტზე, რომ ჩინეთი ინარჩუნებს 9,7%-იან ზრდის ტემპს. ეს დისბალანსი აწუხებს სამხრეთ ჩინეთის ზღვის რეგიონის ქვეყნებს; მაგალითად, 2005 წლიდან, ვიეტნამის თავდაცვის ხარჯები 128%-ით გაიზარდა. ეს ტენდენცია, სავარაუდოდ, გაგრძელდება ინდოეთთანაც, რომელმაც განაცხადა, რომ წლევეანდელი წლისთვის, თავდაცვის ხარჯების 11%-იანი ზრდა დაფიქსირდა; იგივე კურსს ატარებს ინდონეზიაც.

ცხადია, ამ გამაღებულ სამხედრო რბოლაში, მთავარი არბიტრი ჩინეთია. სწორედ ამიტომ, 2009 წელს, დაიწყო მუშაობა ამერიკულმა უსაფრთხოების ცენტრმა The Center for a New American Security (CNAS). თუ რას ნიშნავს მსოფლიოსთვის ჩინეთის მსგავსი მილიტარიზაცია, ამას ხსნის Peter Navarro, აშშ-ის თავდაცვის დეპარტამენტი, სხვადასხვა ნაშრომები და ანგარიშები.

სახალხო განმათავისუფლებელი არმიის (PLA) რეალური ბიუჯეტი, დღეს, არის 200 მილიარდი დოლარი, რასაც ემატება თავდაცვით ხარჯებზე ჩინეთის წლიური ზრდის 2%. მიუხედავად იმისა, რომ ამერიკის თავდაცვის ხარჯები, ბიუჯეტის 4%-ს შეადგენს, ის, შეიძლება, ჩინეთმა, რამდენიმე წელიწადში, უკან ჩამოიტოვოს. ჩინეთს აქვს სტრატეგიული სიღრმე და ბაზები, საიდანაც მომდინარეობს მისი სწრაფვა, გახდეს მოწინავე საზღვაო ძალაც.

ჩინეთი აშენებს ბევრად უფრო ეფექტურ შესაძლებლობებს, რათა საბოლოოდ გააკონტროლოს საზღვაო და საჰაერო, ასევე, კიბერ და გარე სივრცეები და არეალი სამხრეთით და მის გარშემო. ninedash line-ის გასწვრივ, ხელოვნური კუნძულების მშენებლობა, მხოლოდ ამ ხაზის შემოფარგვლა კი არ არის, არამედ ის ემსახურება მეზობლების წინააღმდეგ ბერკეტების მოპოვებას და საერთაშორისო სამართალწარმოების

დარღვევას. ჩინეთის ქმედებები მოიცავს სამ - ინფორმაციულ, იურიდიულ და ფსიქოლოგიურ მხარეებს. ეს გახლავთ ის ფაქტები, რასაც ხედავს გარე სამყარო.

სახელმწიფოს მხრიდან წარმატებული სამხედრო რეფორმების განხორციელება და ეფექტური თავდაცვისუნარიანობის პირობების შექმნა, ქვეყნის სუვერენიტეტის განმტკიცების მთავარი გარანტიაა. ამიტომაც, ამ მხრივ, ჩინური „სასწაულის“ განხილვა და შესწავლა, ანუ, რეგიონული დონის სამხედრო ძლიერების ქვეყნიდან გლობალური დონის გავლენის ცენტრად გადაქცევა და სამხედრო საფრთხეების წარმატებით გამკლავება, იქნება კარგი მაგალითი ქართული რეალობის პირობებში. გასათვალისწინებელია ის გარემოება, რომ ქვეყნის ეროვნული უსაფრთხოების გარემოს გაძლიერების პროცესში, მნიშვნელოვანია, სახელმწიფოს მხრიდან ურთიერთობის ფორმებისა და მეთოდების სწორად განსაზღვრის მეთოდოლოგიის კვლევა ისეთ სტრატეგიულ პარტნიორთან, როგორცაა ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკა.

ჩინეთთან ურთიერთობის დროს, გასათვალისწინებელია „ძალთა ბალანსის“ თეორია, რომელიც გახლავთ ერთ-ერთი, უძველესი და უმთავრესი კონცეფცია საერთაშორისო ურთიერთობათა თეორიაში. იგი რეალიზმის სკოლის შემადგენელი ნაწილია და გამომდინარეობს საერთაშორისო ურთიერთობების ანარქიული სტრუქტურიდან. აღნიშნული თეორიის მიხედვით, რეალისტები, საერთაშორისო ურთიერთობების ისტორიის სხვადასხვა ეტაპების თავისებურებებს განმარტავენ. „ძალთა ბალანსის“ თეორიის მიხედვით, იმის გამო, რომ საერთაშორისო სისტემის ბუნება ანარქიულია, ყოველი სახელმწიფო თვითგადარჩენისთვისა და თვითდამკვიდრებისთვის იბრძვის.

„გეოსტრატეგიული ბალანსის“ თეორია - გეოსტრატეგიული ბალანსის თეორია დაკავშირებულია გეოპოლიტიკის მეცნიერებასთან, რომელიც, თავის მხრივ, ასოცირებულია ძალთა ბალანსის თეორიულ ასპექტებთან. გეოსტრატეგიული ბალანსის თეორია - ეს არის ცნება, სადაც ორი სამეცნიერო მიმართულება ისახება; პირველი_ ეს არის საერთაშორისო ურთიერთობების რეალიზმის სკოლა და მეორე, გეოპოლიტიკური აზროვნების მნიშვნელოვანი მხარეები. გარდა ამისა, გეოსტრატეგიულ ბალანსს, გააჩნია რამდენიმე დეფინიცია, რომელიც უკავშირდება მსოფლიო პროცესების უსაფრთხოების გაგებას .

„თანამშრომლობითი უსაფრთხოების“ თეორია - რომელიც უკავშირდება საერთაშორისო უსაფრთხოების ცნობილი ამერიკელი მკვლევრის, რიჩარდ კოენის სახელს და რომელიც გვთავაზობს უსაფრთხოების ისეთ მოდელს, რაც, პრაქტიკულად, აღსრულებადი ხდება იდეალიზირებული ქვაკუთხედიდან.

„რეგიონული უსაფრთხოების კომპლექსის“ თეორია - რომლის ავტორების აზრით, რეგიონული უსაფრთხოების კომპლექსები ექსკლუზიურია და როდესაც გლობალური ძალები „ფარავენ“ შიდა რეგიონულ დინამიკას, არ ვლინდება რეგიონული უსაფრთხოების კომპლექსი. აღნიშნული თეორია მიესადაგა კვლევის შინაარსს და გა-

ნიხილა რეგიონული უსაფრთხოების სპეციფიკური მომენტები სამხრეთ და სამხრეთ-აღმოსავლეთ აზიის რეგიონებში;

„უსაფრთხოების დილემა“ - ეს არის ვითარება, როდესაც სახელმწიფოს მიერ საკუთარი უსაფრთხოების გაზრდის მიზნით განხორციელებული ქმედებები, იწვევს სხვა სახელმწიფოთა რეაქციას, რაც, თავის მხრივ, განაპირობებს ამ სახელმწიფოს თავდაპირველი უსაფრთხოების შემცირებას და არა ზრდას.⁵

ურთიერთდამოკიდებულება, ყველაზე მეტად, გავლენას ახდენს უსაფრთხოებაზე, კერძოდ - სახელმწიფოების მიერ, თავიანთი ტერიტორიების დასაცავად მიღებულ ზომებზე. სხვა საგარეო პოლიტიკური მიზნების მსგავსად, ერთი სახელმწიფოს უსაფრთხოება, სხვა სახელმწიფოების ქცევაზეა დამოკიდებული. სწორედ ეს წარმოშობს უსაფრთხოების დილემას, რომლის წინაშეც, თითოეული სახელმწიფო დგას; საკუთარი უსაფრთხოების დაცვის, ან განმტკიცების მიზნით, ერთმა სახელმწიფომ შეიძლება, მიიღოს იმგვარი ზომები, რომლებიც სხვა სახელმწიფოთა უსაფრთხოებას შეამცირებს. შედეგად, ამ სახელმწიფოებმა, შეიძლება, მიმართონ საპასუხო ღონისძიებებს, რომლებიც იმ ერთი სახელმწიფოს ქმედებების გაუვნებელყოფას ემსახურება და, შესაძლოა, მას საფრთხეც შეუქმნას .

„შეიარაღებული ძალების ოთხი ამოცანის“ თეორია - აღნიშნული თეორია, კარგად ხსნის ნებისმიერი ქვეყნის შეიარაღებული ძალების პოტენციალის გამოყენების პერსპექტივებს. ამავე დროს, თეორია განმარტავს, თუ როგორ შეიძლება, გამოიყენოს ქვეყანამ სამხედრო პოტენციალის ოთხი კომპონენტი და ამოცანა: თავდაცვა, შეკავება, იძულება და ტრაბახი. ქვეყნების უმრავლესობა, საკუთარი, ეროვნული ინტერესების მაქსიმალურად გასატარებლად, მიიჩნევს, უფრო მეტად დაეყრდნოს სამხედრო ხელისუფლებას და პოტენციალს . აღნიშნული ფენომენი, ზუსტად ახასიათებს თანამედროვე ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკის ეროვნულ ინტერესებს, რომელთა იმპლემენტაციის პროცესი მიმდინარეობს ყველანაირი საშუალებებით.

„ეროვნული უსაფრთხოების კონცეფცია“ - უკავშირდება სახელმწიფოების მიერ სუვერენიტეტის შენარჩუნების და განმტკიცების ღონისძიებათა გაძლიერებას. ეროვნული უსაფრთხოების კონცეფცია, წარმოადგენს ქვეყანაში პოლიტიკური მართვის ისეთ მდგომარეობას, რომლის შედეგადაც, ის მნიშვნელოვანი პოლიტიკური გადაწყვეტილება, რასაც ესა თუ ის სახელმწიფო იღებს, უფრო მეტად ზრდის საფრთხეებს, როგორც ქვეყნის შიგნით, ისე მის ფარგლებს გარეთ .

ჩინეთის, როგორც სახელმწიფოს შესწავლისას, მნიშვნელოვანია, განისაზღვროს ქვეყნის გეოპოლიტიკური კოდი (რომელიც, ჩემს მიერ შემუშავებული ტერმინია თემის ირგვლივ მუშაობის დროს), და გულისხმობს, ქვეყნის საზღვრებს გარეთ არსებულ,

⁵ იგორ კვესელავა „მსოფლიოს ახალი წესრიგი და კავკასია“, საგამომცემლო სახლი „ტექნიკური უნივერსიტეტი“, 2009 წ.

ტერიტორიათა შეფასებას სტრატეგიული მნიშვნელობის, ან პოტენციურ სამიშროებათა თვალსაზრისით; გეოპოლიტიკური კოდი - ოპერატიული კონცეფტუალური დოკუმენტების (ან კანონების) ერთობლიობაა, რომლებიც შედგება პოლიტიკურ-გეოგრაფიულ წინადადებების პაკეტისაგან და რომლის მეშვეობითაც განისაზღვრება ქვეყნის საგარეო პოლიტიკური კურსი;

გეოპოლიტიკური კოდი, თავის მხრივ, მოიცავს შემდეგი სახის კომპონენტებს: 1) ქვეყნის ეროვნული ინტერესების განსაზღვრას; 2) საგარეო საფრთხის დადგენა-გაცნობიერებას, რომელიც აღნიშნულ ეროვნულ ინტერესებს ემუქრება; 3) ადეკვატური, საპასუხო ქმედების დაგეგმვას; 4) აღნიშნული ქმედების დასაბუთებას (იგულისხმება, ეროვნული უსაფრთხოების სტრატეგია).

ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკის გეოპოლიტიკური კოდი, რომლის სამივე დონე განისაზღვრება შემდეგნაირად:

გლობალური კოდი: „მშვიდობიანი თანასწორობის ხუთი პრინციპის“ გეოპოლიტიკური და „თანამშრომლობითი უსაფრთხოების“ სტრატეგიები. გლობალური გავლენის ცენტრის სტატუსის შენარჩუნება; გეოსტრატეგიული კოდი - ეს არის ის, თუ როგორ აღიქვამს ერი თავის ჩართულობას გლობალურ უსაფრთხოებაში, მისი სტრატეგიული შეიარაღების შესაძლებლობებისა და სამხედრო სტრატეგიული კულტურის საფუძველზე, ეროვნული უსაფრთხოების გარემოს აღქმის მეშვეობით.

რეგიონული კოდი: გეოეკონომიკური პროექტების ინიცირება („ერთი სარტყელი, ერთი გზის“ კონცეფციის მსგავსად) - მაგალითად, „ევრაზიული სატრანსპორტო გაერთიანების“ კონცეფცია, რომელიც უნდა განხორციელდეს, ძირითადად, სამხრეთ ევრაზიის სივრცეში - სამხრეთ კავკასია, ცენტრალური აზია და სამხრეთ-აღმოსავლეთ აზია. ამის ერთგვარ პასაჟად გადაიქცა „მანხაის თანამშრომლობის ორგანიზაცია“;

ლოკალური კოდი: ჩინეთის ტერიტორიული მთლიანობის აღდგენა და შენარჩუნება, პრინციპით: „ერთი ქვეყანა, ორი სისტემა“, რომელიც ეხება, ტაივანის პრობლემის მოგვარებას და გადაწყვეტას, ხოლო, მეორეს მხრივ, ტერიტორიული მთლიანობის შენარჩუნება მოიცავს „ტიბეტისა“ და „სინძიანის“ პრობლემების დაძლევას.

მსოფლიო პოლიტიკურ სისტემაში, მშვიდობისა და სტაბილურობის მიღწევის მიზნით, რომელშიც აქტიურ როლს თამაშოს საქართველო, დიდი მნიშვნელობა ენიჭება საერთო გეოპოლიტიკურ და გეოსტრატეგიულ (გეოპოლიტიკური პროცესების შეფასება სამხედრო-პოლიტიკური ანალიზის კონტექსტში) პროცესების წარმართვის ტენდეციებს. ამ პროცესებში, ღირსეული ადგილის დასამკვიდრებლად, საჭიროა, შესაბამისი სტრატეგიული მიდგომების შემუშავება და მოვლენათა განვითარების განჭვრეტა საქართველოს ეროვნული ინტერესებიდან (სასიცოცხლო, მნიშვნელოვანი, მთავარი და პერიფერიული) გამომდინარე, მით უფრო, დაძაბული რეგიონული სამ-

ხედრო-პოლიტიკური ფონის გათვალისწინებით (რეგიონში ფიქსირდება 40-მდე სამხედრო ტიპის ლატენტური და „ღია“ კონფლიქტის არსებობის ფაქტი). ამის პარალელურად, უნდა დაიწყოს არსებული საკითხების მოგვარება, რომელთა გადაწყვეტაც, დღესვეა შესაძლებელი. აღნიშნული კუთხით, უპრიანია, განხილულ იქნეს პრობლემები, რომელთა გადაჭრაც, უახლოესი მომავლის ამოცანას წარმოადგენს; გამოიკვეთოს ქვეყნის ტერიტორიული მთლიანობის აღდგენისა და გეოპოლიტიკური განვითარების სტრატეგიული მიმართულებები, მათ შორის, სამხედრო-სტრატეგიული კუთხით. ამის შესაბამისად, შემუშავდეს პრობლემათა მოგვარების ეტაპობრივი გეგმა, დაიწყოს ქმედებები მისი პრაქტიკული განხორციელებისთვის, რისთვისაც უნდა ამოქმედდეს სახელმწიფოსა და საზოგადოების განკარგულებაში არსებული ყველა მექანიზმი, მათ შორის, სამეცნიერო-აკადემიური პოტენციალი. ამისთვის კი, აუცილებელია, დაფუძნდეს ისეთი სახის სტრატეგიული მიმართულების ინსტიტუტი ან სამეცნიერო დისციპლინა, რომელიც იზრუნებს ზემოხსენებული საკითხების შესწავლასა და ანალიზზე.⁶

გეოპოლიტიკური გავლენის ცენტრის ძალთა გადანაწილება, საერთაშორისო ურთიერთობების პროცესებისთვის, მუდამ აქტუალური თემა იყო. ყველასთვის ცნობილია, რომ 1945 წლამდე, მსოფლიო პოლიტიკა მრავალპოლუსიანი გახლდათ, მაგრამ, ამ პერიოდიდან, მსოფლიოში, ბიპოლარული სისტემა წამოიქმნა, აშშ-ს და საბჭოთა კავშირის სახით. თუმცა, 1989-1992 წლებში, სიტუაცია რადიკალურად შეიცვალა და ახალი წესრიგის ერა დადგა, როდესაც ერთპოლუსიან სამყაროში, აშშ უქველ დომინანტად იქცა. იმ დროს, ვერავინ იფიქრებდა, რომ რომელიმე სახელმწიფო, რაიმე გზით, შეძლებდა, აშშ-ს ლიდერობაში შესცილებოდა, მაგრამ გარკვეულმა ფაქტორებმა (ომმა ერაყში, ეკონომიკურმა კრიზისებმა, ტერორიზმმა, კრიმინალმა) ცოტათი შეარყია ლიდერის ავტორიტეტი. ამ დროს, მსოფლიო ახალი წესრიგის, შეიძლება ითქვას, სამპოლუსიანი წესრიგის წარმოქმნის მომსწრე გახდა. მეორე და ერთ-ერთ მთავარ მოთამაშედ, მსოფლიოში, იქცა ჩინეთი, თავისი ბირთვულ-სტრატეგიული იარაღითა და სოციალურ-გეოპოლიტიკური კონცეფციით, რუსეთმა კი, ამ სამეულში, სამხედრო პოტენციალითა და გეოპოლიტიკური ამბიციებით დაიმკვიდრა ადგილი.

დღევანდელი ჩინეთის შეიარაღება, ბევრ მნიშვნელოვან კითხვას სცემს პასუხს და მისი ბურთვული სტრატეგიული მისწრაფებები, ყველას განგამის სიგნალს უნთებს. ჩინეთი ხომ ბალისტიკური რაკეტა DF-17 ის მფლობელია, რომელსაც 15 ათას კილომეტრ სივრცეზე შეუძლია, ბირთვული ქობინების გადატანა. მას, ასევე, 1000- ზე მეტი ბირთვული ქობინი (მაგ: YJ-8X) აქვს და, ამავდროულად, გადავიდა მეოთხე ტიპის

⁶ თენგიზ ფხალაძე, თორნიკე შარაშენიძე, გიორგი ვოლსკი, თეიმურაზ ქარუხნიშვილი, მარიამ ცაცანაშვილი, გიორგი გვიმრაძე, ნატო ბაჩიაშვილი, ნანა დევდარიანი „Soft Power რუსეთის საგარეო პოლიტიკის ახალი კონცეფცია საქართველოსთან მიმართებაში“, გამომცემლობა „მთაწმინდელი“, 2010 წ.

სამხედრო ტექნოლოგიებზე, რაც გულისხმობს: დამრტყმელ შეიარაღებას და ჰაერსა-წინააღმდეგო თავდაცვის სისტემებს. საყურადღებოა, ასევე, ის ფაქტი, რომ ჩინეთი, ეკონომიკით, მეორე სახელმწიფოა მსოფლიოში. ჩინეთი, თავისი პროექტებით, შეიარაღებით, მოსახლეობის რაოდენობით, ეკონომიკით, ტექნოლოგიებითა და ა. შ. არის სახელმწიფო, რომელსაც მსოფლიო პოლიტიკურ დღის წესრიგში სიტყვა ეთქმის, ან, ყოველ შემთხვევაში, მის გარეშე, გადაწყვეტილების მიღება შეუძლებელია.

ვინაიდან ჩინეთის კეთილდღეობა და უსაფრთხოება დიდწილად დამოკიდებულია საზღვო ვაჭრობაზე, ანუ საზღვაო გზებით თავისუფლად სარგებლობაზე, ამ საზღვაო უსაფრთხოებას კი ამერიკული საზღვაო ძალა იცავდა და იცავს, ჩინეთმა, ბოლო წლებში, დაიწყო სამხედრო ძალის განვითარება, რაც შედგება ორი ელემენტისგან: სამხედრო ხომალდები და, ამ ხომალდების მხარდასაჭერად, აუცილებელი ბაზები, რომლებიც მათი მოქმედების არეალში უნდა მდებარეობდეს. ჩინეთმა საგრძნობლად გააძლიერა სამხედრო ფლოტი და ინდოეთის ოკეანეში რამდენიმე სახელმწიფოს სანაპიროზე დაიწყო პორტების განვითარება. ამჟამად, ეს პროცესი, კომერციულ მიზნებს ატარებს, მაგრამ ყველასთვის ნათელია, რომ მომავალში, შესაძლოა, პორტებმა სამხედრო ფუნქციაც შეასრულონ. შესაბამისად, ჩინეთი ცდილობს, განავითაროს სამხედრო ფლოტი და მოიპოვოს კონტროლი მისთვის საკვანძო, სტრატეგიული მნიშვნელობის საზღვაო გზებზე, რაც ამერიკის გავლენის ფაქტორს, საგრძნობლად შეუმსუბუქებს და თვითონ შეძლებს, თავისივე სავაჭრო გზების გაკონტროლებას. აშშ განაგრძობს სამხრეთ ჩინეთის ზღვაზე პატრულირებას, რათა ჩინეთმა, იქ, საკუთარი პრეტენზიების იურიდიულად დამკვიდრება ვერ შეძლოს და აქტიურად განაგრძობს ჩინეთის ადგილობრივი ოპონენტი სახელმწიფოების მატერიალურ მხარდაჭერას; გარდა ამისა, აშშ არ არის ერთადერთი დიდი სახელმწიფო, რომელიც ჩინეთის მსგავსი განვითარების წინააღმდეგია; ვგულისხმობ იაპონიას, რომელსაც, ასევე, აქვს საზღვაო ინტერესები და არა მარტო, მაგრამ, დღევანდელ დღეს, რთული იქნება ისეთი ჩინეთის წინააღმდეგ უკიდურესი ზომების გატარება, როგორი მოცემულობითაც ის, ჩვენ, დღეს გვაქვს.⁷

ჩინეთის მთავარი მიმართულებებია: ეროვნული სუვერენიტეტის, ტერიტორიული მთლიანობისა და პოლიტიკური სტაბილურობის დაცვა, ლოკალური ომებისათვის მზადება მაღალი საინფორმაციო საბრძოლო ტექნოლოგიების გათვალისწინებით. სრულყოფილი სამხედრო უსაფრთხოების უზრუნველყოფა_ ეს ნიშნავს არმიის ადაპტირებას ახალ საფრთხეებთან და მათ ჩართულობს შიდა უსაფრთხოებისა და სოციალური სტაბილურობის მისაღწევად. საერთაშორისო უსაფრთხოების სამშვიდობო მისიებში მონაწილეობა_ (ჩინეთი, როგორც გაეროს მუდმივი წევრი, სამშვიდობო მისიებში, 6.8 მილიარდ აშშ დოლარს ხარჯავს). აქტიურ თავდაცვაზე აკეთებს აქცენტს

⁷ ჯემალ განოკიძე „ეროვნული უსაფრთხოების ძირითადი პრობლემები“, გამომცემლობა, „ტექნიკური უნივერსიტეტი“, თბილისი, 2007 წელი.

და ფლობს ბირთვული იადარის გამოყენების გეგმას შურისძიების პრინციპის საფუძველზე; ამასთანავე, ამ ყველაფერთან ერთად, ცდილობს, რბილი ძალის კონცეფციის გამოყენებას, ანუ კიბერ უსაფრთხოების უზრუნველყოფას და საზღვარგარეთული სამხედრო მისიების ჩატარებისას, ენერგოუსაფრთხოების უზრუნველყოფას, სახმელეთო ჯარების კონტრ-ტერორისტულ ოპერაციებში მონაწილეობას.

საბოლოოდ კი ჩინეთზე, როგორც მსოფლიოს მეორე სუპერ სახელმწიფოზე, შეიძლება, ითქვას, რომ სამხედრო მოდერნიზაციამ და ეკონომიკის განვითარებამ, მოსახლეობისა და მუშა ხელის გამოყენებამ, ქვეყანაში არსებულმა წესრიგმა, ტექნოლოგიურმა პროგრესმა და კიბერუსაფრთხოებამ, ისევე, როგორც საზღვაო სამხედრო და საჰაერო ძალების სწორმა და სტატეგიულად მნიშვნელოვან ტერიტორიებში განლაგება/გადანაწილებამ, ჩინეთი გახდა ყველაზე საშიში და პატივსაცემი ძალა, რომელსაც თვით აშშ-ც კი შორიდან და „მოწიწებით“ ესაუბრება.

თანამედროვე საერთაშორისო პოლიტიკურ პროცესებში, ერთ-ერთ მთავარ მოვლენას წარმოადგენს გლობალური უსაფრთხოების სამხედრო განზომილება. ნებისმიერ სახელმწიფოს, თავისი მოქალაქეების მიმართ, აქვს, სულ ცოტა, ორი ვალდებულება: უზრუნველყოს მისი უსაფრთხოება და შექმნას იმის პირობები, რომ ნებისმიერმა მოქალაქემ აიმაღლოს თავისი კეთილდღეობა (როგორც მატერიალური, ისე სულიერი). უსაფრთხოება საზოგადოებრივი ცხოვრების მრავალ ასპექტს მოიცავს და გულისხმობს, სრულიად სხვადასხვა სახის საშიშროებათა ნეიტრალიზებას. აღნიშნული, შეიძლება, მოიცავდეს, მოქალაქის ფიზიკურ გადარჩენას და მისი სიცოცხლის დაცვას ბანდიტური თავდასხმისაგან, ანდა, ვთქვათ, მის დაცვას სხვა ქვეყნის სამხედრო ძალის მიერ მისი სიცოცხლის ხელყოფისაგან. ამავე დროს, სახელმწიფოს უნდა შეეძლოს, დაიცვას საკუთარი ინსტიტუტები და ქვეყნის საზღვრების ხელშეუხებლობა, რომელიც, უპირველეს ყოვლისა, ხორციელდება ქვეყნის სამხედრო ძალებისა და შესაძლებლობების გამოყენებით. ამ კუთხით, ამ კონტექსტში, მნიშვნელოვანია, ისეთი ფენომენის განხილვა, რომელიც წარმოადგენს ქვეყნის უსაფრთხოების აუცილებელ მდგენელს, როგორცაა სამხედრო უსაფრთხოება. თვით ტერმინი “სამხედრო უსაფრთხოება” ნიშნავს, სახელმწიფოს უნარს, დაიცვას ან აღკვეთოს სხვა ქვეყნიდან (ან ქვეყნებიდან) განხორციელებული სამხედრო აგრესია.⁸

სწორედ სამხედრო უსაფრთხოების ერთ-ერთ მნიშვნელოვან, ახალ განზომილებას, რომელიც სამხედრო-პოლიტიკურ კონტექსტში უზრუნველყოფს გლობალური და რეგიონული უსაფრთხოების პირობებს, შეადგენს ტერმინი: „გეოსტრატეგიული გარემო“. აღნიშნული ტერმინის ეგიდით იგულისხმება - პოლიტიკური, ეკონომიკური, სოციალურ-ტექნოლოგიური და სამხედრო ხასიათის ფაქტორთა ერთობლიობა, რომე-

⁸ მაისაია, ვ. „შავი ზღვის აუზის გეოსტრატეგიული ბალანსის პოლიტიკური ასპექტები“.

ქართულევროპული ინსტიტუტი (პარიზი) კავკასიის ხალხთა საერთაშორისო სამეცნიერო კვლევითი ინსტიტუტი (თბილისი) - პარიზი 2003 წ.

ლიც ნეგატიურ გავლენას ახდენს ქვეყნის სამხედრო უსაფრთხოებაზე. გეოსტრატეგიული გარემოს შემადგენელ კომპონენტებს კი წარმოადგენს სამი მნიშვნელოვანი რამ:

- 1) გეოპოლიტიკური ტრანსფორმაცია - აშშ-ს ჰეგემონობის დასრულება, მულტიპოლარული მსოფლიო წესრიგის განვითარება და მასში არასახელმწიფოებრივი აქტორების, ანუ, გავლენის ახალი ცენტრების გაჩენა;
- 2) სამხედრო-ტექნიკური დაპირისპირება - საქართველოს თავდაცვითი ძალების სამხედრო პოტენციალის საგრძნობი ჩამორჩენა შემტევი შეიარაღებისა და ჩვეულებრივი შეიარაღების სფეროში მეზობელი ქვეყნების მიმართ;
- 3) სახელმწიფოთა სამხედრო დაპირისპირების ახალი ტალღა „შეიარაღების რბოლა“ - ახალი „ცივი ომის“ განვითარება და მისი ეპიცენტრი შავი ზღვის აკვატორიაში.

აღსანიშნავია ის გარემოებაც, რომ თანამედროვე გეოსტრატეგიული გარემო, გლობალურ დონეზე, რომელიც აშკარად განიცდის მაღალ ტურბულენტობას, ჩამოყალიბდა გარკვეული ევოლუციური ფაზების გავლის შემდეგ, რომლის ფარგლებში, წარმოიქმნა და განვითარდა თანამედროვე სამხედრო სტრატეგიული კულტურა და ხელოვნება. სწორედ ამ ხელოვნების ფარგლებში მიმდინარეობს აქტორებს შორის თანამედროვე საბრძოლო მოქმედებები, სადაც უფრო მეტ ადგილს იკავებენ არა-სახელმწიფოებრივი აქტორები. ამიტომაც შეიძლება, განვიხილოთ, თუ როგორ, რომელი ფაზების შედეგად ყალიბდებოდა თანამედროვე სამხედრო-სტრატეგიული და სამხედრო-ტექნიკური პირობები:

- მე-18 საუკუნეში მომხდარი პირველი სამრეწველო რევოლუცია - ამ დროს განვითარდა სახმელეთო კომუნიკაცია - რკინიგზა და საავტომობილო საკომუნიკაციო სისტემები და გაუქმდა საზღვაო სიძლიერის ფაქტორი. ამან ხელი შეუწყო ისეთი იმპერიების გეოპოლიტიკურ ზრდას, როგორებიცაა რუსეთი, გერმანია, აშშ;
- მე-19 საუკუნის აღმოჩენები - გაჩნდა ტელეფონი, ელექტრული ტელეგრაფი, რადიოკავშირი, რამაც გამოიწვია გეოსივრცის „შეკუმშვა“;
- მე-20 საუკუნის პირველი ნახევარი: ავიაციის განვითარება - ფუნდამენტალურად შეცვალა ორპოლუსიანი გეოპოლიტიკური მოდული (ხმელეთი-ზღვა) გადააქცია სამპოლუსიან მოდულად (ხმელეთი-ზღვა-ჰაერი);
- მე-20 საუკუნის მეორე ნახევარი: ბირთვული ტრიალისა და სარაკეტო ტექნოლოგიების გამოჩენა; კოსმოსური სივრცის ათვისებამ, მთლიანად შეცვალა გეოსტრატეგიულ ძალთა ბალანსი პლანეტარულ სივრცეში და შეიტანა ახალი მეგააზროვნება საერთაშორისო საზოგადოებაში.

აქვე, უნდა განისაზღვროს ის გარემოებაც, რომ დღევანდელი საერთაშორისო უსაფრთხოების სისტემის პირობებში, როდესაც კვლავ შემოვიდა ძალთა ბალანსის თეორიის თანახმად შექმნილი საერთაშორისო წესრიგის ფორმატი, ახალი განზომი-

ლება მიიღოს სამხედრო კონფლიქტის არსმაც. გარკვეული მოსაზრებით, ასეთი გეოსტრატეგიული გარემოს პირობებში, თუნდაც, რეგიონულ დონეზე, შეიძლება, განისაზღვროს სამხედრო კონფლიქტი, როგორც აქტორებს შორის დაწყებული და განვითარებული დაპირისპირება, რომელიც გამოირჩევა სამხედრო პოტენციალის სრულად გამოყენებით და სადაც მიმდინარეობს ქმედება გარკვეული შეზღუდული სახის გეოსტრატეგიული და გეოპოლიტიკური მიზნების მისაღწევად, თუმცა, მას, შეიძლება, არ ჰქონდეს სრულმასშტაბიანი ომის სახე. ზოგადი მიდგომებიდან გამომდინარე, ასეთი სახის ფენომენს წარმოადგენს რუსეთ-საქართველოს 2008 წლის აგვისტოს სამხედრო დაპირისპირება. თანამედროვე საერთაშორისო უსაფრთხოების დინამიკიდან გამომდინარე, სამხედრო კონფლიქტების მიმდინარეობა და განვითარება ეფუძნება შემდეგი სახის ფაქტორებს:

- გეოგრაფიული ფაქტორები განსაზღვრავენ ნებისმიერი აქტორის შეიარაღებული ძალების ტაქტიკურ პოზიციას;
- სამხედრო კონფლიქტების მიმდინარეობისას, წარმოებს ბრძოლების და საომარი მოქმედებების მაღალი ტემპებით განვითარება;
- ყველა საომარ მოქმედებათა სახეობების ურთიერთბმულობა;
- სამხედრო კონფლიქტები მიმდინარეობს სხვადასხვა ფიზიკური გარემოს პირობებში.

უსაფრთხოება, რომელიც დაფუძნებულია თანამშრომლობაზე, თავის თავში მოიაზრებს ისეთ სისტემას, სადაც ცალკეული სახელმწიფოების ეროვნული ინტერესების განხორციელება, დამოკიდებულია უსაფრთხოების ოთხ რგოლზე, რომელთა თავსებადობაც მთლიანობაში აძლიერებს სისტემას:

რგოლი 1: ადამიანის უფლებების დაცვა საკუთარ ტერიტორიაზე და მის ფარგლებს გარეთ (ინდივიდუალური უსაფრთხოება);

რგოლი 2: მშვიდობისა და სტაბილურობის მხარდაჭერა საერთო სივრცეში (კოლექტიური უსაფრთხოება);

რგოლი 3: საერთო თავდაცვა გარე აგრესორისგან (კოლექტიური თავდაცვა);

რგოლი 4: აქტიური სტაბილურობის უზრუნველყოფა სხვა რეგიონებში, სადაც არსებული პრობლემები შეიძლება, საფრთხეს უქმნიდეს საერთო უსაფრთხოებას .

საერთო ჯამში, ურთიერთდახმარება მოკავშირეებს შორის - პოლიტიკური, ინფორმაციული, ეკონომიკური და აუცილებელ შემთხვევაში - სამხედრო რესურსების გამოყენებით (სტაბილურობის შენარჩუნება). სწორედ ასეთ მოდელს ითვალისწინებს რიჩარდ კოენის „თანამშრომლობითი უსაფრთხოების“ თეორია . ამ თეორიაზე დაფუძ-

ნებული სტრატეგიული სტაბილურობის მოდელს მთლიანად მხარს უჭერს ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკა.

ევრაზიის გეოპოლიტიკური სივრცის იდენტიფიცირება გამოიყურება იმგვარად, რომ ის მოიცავს უდიდეს ტერიტორიას, რომელიც მდიდარია სასარგებლო წიაღისეულით. აღნიშნული გარემოება კი, განსაზღვრავს მის ეკონომიკურ თვითკმარობასა და მის ავტონომიურ ხასიათს, განსაკუთრებით, გეოპოლიტიკური მოდულირების ფორმატში - „კონტინენტი-ოკეანე“. ევრაზია, თავისი ძველი იდენტიფიცირების ფარგლებში, განისაზღვრება, უკვე, არა ევროპული და აზიური სივრცეების ერთიანობით, არამედ შემდეგნაირად:

- საშუალო კონტინენტი ან უშუალოდ ევრაზია;
- ორი პერიფერიული სამყარო;
- აზიური (ჩინეთი, ინდოეთი, ირანი);
- ევროპული, რომელიც ესაზღვრება ევრაზიას, დაახლოებით, შემდეგი გეოგრაფიული ხაზით: ნემანის მდინარე-დასავლეთ ბუგი-სანი-დუნაის შესართავი.

ევრაზიის გეოპოლიტიკურ სივრცეს, გააჩნია მრავალმხრივი ლანდშტაფი, რომელიც გავლენას ახდენს იქ მცხოვრები ხალხების ეთნოგენეზზე. სივრცის გეოგრაფიული პირობების მრავალფეროვნების გავლენით, იქ მცხოვრები ხალხები, უფრო მეტად ირჩევდნენ ცხოვრების დეზინტეგრაციულ წესს, ვიდრე საერთო ინტეგრაციას. აქედან გამომდინარე, ევრაზიაში მცხოვრებ ხალხებსა და ეთნიკურ ჯგუფებში, ჩამოყალიბდა განსაკუთრებული სახის პოლიტიკური კულტურა, ორიგინალური განვითარების გზების ძიებისკენ მიდრეკილება და განვითარების მიზნები.

აქვე, საინტერესოა, განისაზღვროს, რა გამოწვევების წინაშე იდგნენ და ამჟამადაც იმყოფებიან ევრაზიის სივრცეში მყოფი აქტორები და მთლიანად როგორია, უშუალოდ, ევრაზიის გეოსტრატეგიული გარემო. მთავარი პრობლემა, რომელიც ამ რეგიონის სახელმწიფოთა საშინაო უსაფრთხოებას უქმნის საშიშროებას, არის რეფორმაციისა და სეპარატიზმისკენ სწრაფვა, რაც, საბოლოოდ, გავლენას მოახდენს ცენტრალური აზიის სახელმწიფოების არსებობაზე. გამომდინარე იქიდან, რომ ცენტრალური აზიის ტერიტორიაზე მდებარე ქვეყნებში არსებული სამთავრობო სისტემები, ისევე და ისევე, ტოტალიტარულია, სახელმწიფო ხელისუფლების მიმართ საფრთხე განიხილება მთავარ საფრთხედ თავად სახელმწიფოებისთვის. საგულისხმოა ის ფაქტი, რომ ცენტრალურ აზიაში, სახელმწიფოებს შორის საფრთხეების მსგავსებამ, მიიღო მასშტაბური ხასიათი და ცენტრალური აზიისთვის, რეგიონულ საფრთხეებად იქცა.

რაც შეეხება შუა აზიის სახელმწიფოებს შორის მტრობის მოდელს _ კონფლიქტების ისტორიას არ მოჰყოლია ომი, ან რაიმე ღია კონფლიქტი, ან შეზღუდვა შუა აზიაში მდებარე სახელმწიფოებს შორის „ცივი ომის“ შემდგომ ეპოქაში. მიუხედავად

იმისა, რომ არსებობდა წყლის რესურსებთან და სახელმწიფო საზღვრებთან დაკავშირებული კონფლიქტების ისტორია ისეთ ქვეყნებს შორის, როგორებიცაა ყირგიზეთი, ტაჯიკეთი და უზბეკეთი, ამ პრობლემებმა და დაძაბულობამ არ გამოიწვია ფართო მასშტაბიანი ომი სახელმწიფოებს შორის.⁹

საინტერესოა, გამოვლინდეს, ევრაზიის სივრცეში განვითარებული ინსტიტუციონალური განვითარების ფორმები და მექანიზმები. ევრაზიის გეოპოლიტიკურ სივრცეში, რეგიონული თანამშრომლობის უსაფრთხოების მექანიზმი, განუყოფლად არის დაკავშირებული მრავალმხრივ ინსტიტუტებთან, როგორებიცაა ASEAN-ის რეგიონული ფორუმი (ARF) და აღმოსავლეთ აზიის სამიტი (EAS). სინამდვილეში, ამ ორმა ინსტიტუტმა, რომლებშიც სამივე მთავარი ძალა, კერძოდ ინდოეთი, ჩინეთი და იაპონია ოფიციალური წევრები არიან, მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანა რეგიონში მშვიდობისა და სტაბილურობის დამყარებაში. თუმცა, ამგვარმა მექანიზმებმა, ადეკვატურად ვერ გადაჭრა ბევრი რეგიონული საკითხი და ვერ შექმნა ძლიერი ინსტიტუციური სტრუქტურა აზიაში უსაფრთხოებისთვის. შედეგად, აზიის მთავარი სახელმწიფოებისთვის, აუცილებელია ისეთი გარემოს შექმნა, რომელშიც, შესაძლო სამხედრო კონფლიქტის შეკავება მოხდება. ამ მიზნით, მათ უნდა შეიმუშაონ უფრო კონსტრუქციული ჩართულობის როგორც ორმხრივი, ასევე, მრავალმხრივი პლატფორმები და შაბლონები, რამაც, შეიძლება, თავიდან აგვარიდოს შეიარაღებული კონფლიქტი და უნდობლობა აზიაში. ევრაზიაში კონსტრუქციული უსაფრთხოების მექანიზმის შექმნის მთავარი პრობლემა არის ის, რომ ძირითადი ქვეყნები აგრძელებენ ერთმანეთის ღრმა უნდობლობას, მაგალითად, ჩინეთის გადაუჭრელი დავები იაპონიასთან და ინდოეთთან.

დასკვნა

დღესდღეობით, აზიის უსაფრთხოების სტრუქტურის მნიშვნელოვანი კომპონენტია სახელმწიფოებს შორის დიდი ომის თავიდან აცილება. ეს ლოგიკა აშკარაა შეერთებული შტატების თავდაცვის დეპარტამენტის 1998 წლის აღმოსავლეთ აზიის სტრატეგიის ანგარიშში, სადაც ნათქვამია, რომ "არასტაბილურობა და გაურკვევლობა, სავარაუდოდ, შენარჩუნდება აზია-წყნარი ოკეანის რეგიონში, სამხედრო ძალის დიდი კონცენტრაციით, მათ შორის, ბირთვული არსენალებით, გადაუჭრელი ტერიტორიული დავებითა და ისტორიული დაძაბულობით, მასობრივი განადგურების იარაღის გავრცელებით და მათი მიწოდების საშუალებების არასტაბილურობის წყაროდ". არსებობს ომის, ან დაბალი ინტენსივობის სამხედრო კონფლიქტის შესაძლებლობა ჩინეთსა და იმ ქვეყნებს შორის, რომლებთანაც მას დავები აქვს; მით უმეტეს, რომ ჩინეთმა

⁹ Colin S. Gray, *War, Peace and International Relations: An Introduction to Strategic History* (London and New York: Routledge, 2013).

მიმართა სამხედრო დაპირისპირების გზას სადავო ტერიტორიის ანექსირებისთვის ვიეტნამის წინააღმდეგ 1979 და 1988 წლებში და ფილიპინების წინააღმდეგ – 1995 წელს, სამხრეთ ჩინეთის ზღვაში Mischief Reef. ჩინეთის "კონფლიქტების მოგვარების მშვიდობიანი მიდგომის" პოზიციის მიუხედავად, არ არის გარკვეული, როგორი იქნება მისი პოლიტიკა ტაივანთან და მის სხვადასხვა სასაზღვრო დავებთან დაკავშირებით იმ დროისთვის, როდესაც ჩინეთის არმიის სამხედრო მოდერნიზაცია დასრულდება, შესაძლოა, 2025 წლისთვის. ამერიკის შეერთებული შტატების როლი, შეიძლება, შემცირდეს აზია-წყნარი ოკეანის რეგიონში, ტერორიზმის წინააღმდეგ ომის მნიშვნელობის გათვალისწინებით, რომელსაც შეერთებული შტატები ხელმძღვანელობს და ახლო აღმოსავლეთში გაბატონებული "რეგიონული უსაფრთხოების კომპლექსის" გამო, რომელთანაც შეერთებული შტატები განუყოფლად არის დაკავშირებული. ამიტომ ცდილობს აშშ, თავიდან აიცილოს "მშვიდობიანი" ჩინეთის გარდაქმნა რევიზიონისტულ სახელმწიფოდ. ჰეგემონის პასუხისმგებლობა არა მარტო შეერთებული შტატები, არამედ რეგიონალური ქვეყნები, მათ შორის, ინდოეთი, იაპონია და სამხრეთ-აღმოსავლეთ აზიის ქვეყნების ასოციაციის (ASEAN) წევრები. თანამშრომლობის გზა, აზიაში, მნიშვნელოვანია გრძელვადიანი მშვიდობისა და სტაბილურობის უზრუნველსაყოფად.

ბიბლიოგრაფია

- ეპიფანე (ედიშერ) გვენეტაძე „საერთაშორისო უშიშროების ასპექტები“ გამომცემლობა, „იურისტების სამყარო“, თბილისი, 2017 წ.
- გუგული მადრადე, ვახტანგ მაისაია „21– საუკუნის საერთაშორისო პოლიტიკა და „თანამშრომლობითი უსაფრთხოების“ თეორია: მითი და რეალობა – რეგიონული და გლობალური ასპექტები“, გამომცემლობა, „უნივერსალი“, თბილისი, 2017 წ.
- იგორ კვესელავა „მსოფლიოს ახალი წესრიგი და კავკასია“, საგამომცემლო სახლი „ტექნიკური უნივერსიტეტი“, 2009 წ.
- თენგიზ ფხალაძე, თორნიკე შარაშენიზე, გიორგი ვოლსკი, თეიმურაზ ქარუხნიშვილი, მარიამ ცაცანაშვილი, გიორგი გვიმრაძე, ნატო ბაჩიაშვილი, ნანა დევდარიანი „Soft Power რუსეთის საგარეო პოლიტიკის ახალი კონცეფცია საქართველოსთან მიმართებაში“, გამომცემლობა „მთაწმინდელი“, 2010 წ.
- ჯემალ გახოკიძე „ეროვნული უსაფრთხოების ძირითადი პრობლემები“, გამომცემლობა, „ტექნიკური უნივერსიტეტი“, თბილისი, 2007 წელი.
- მაისაია, ვ. „შავი ზღვის აუზის გეოსტრატეგიული ბალანსის პოლიტიკური ასპექტები“. ქართულევროპული ინსტიტუტი (პარიზი) კავკასიის ხალხთა საერთაშორისო სამეცნიერო კვლევითი ინსტიტუტი (თბილისი) - პარიზი 2003 წ.
- Colin S. Gray, War, Peace and International Relations: An Introduction to Strategic History (London and New York: Routledge, 2013).

“The Diversified Employment of China’s Armed Forces” (Information Office of the State Council- the People’s Republic of China. April 2013, Beijing, Windows on Chinese Armed. Forces//URL:[http://English.pladialy.com cn/](http://English.pladialy.com.cn/)).

В.Н. Коньшев, А.А. «Современная военная стратегия» (Аспект Пресс, Москва. 2014).